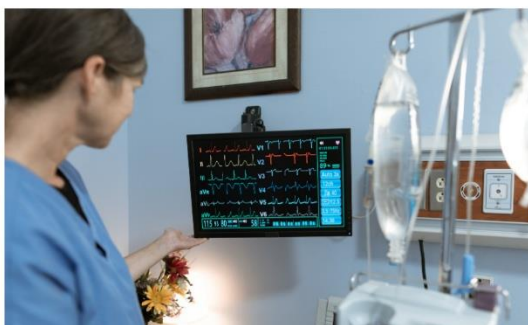

A magyar gazdaság egyik prioritása IV.

A foglalkoztatottság felfutásának gazdasági hatásairól dióhéjban

Blogsorozatunk első két részében körül jártuk, hogyan alakultak a foglalkoztatottság mutatói az elmúlt másfél évtizedben, míg a harmadik epizódjában arra vetettünk madártávlatból egy pillantást, hogy a magas foglalkoztatottnak milyen egyéni és társadalmi előnyei vannak. A záróepizódban egy óvatos próbát teszünk arra, hogy a foglalkoztatás emelkedésének gazdasági hatásairól említsünk néhány szót.

 OFA Nonprofit Kft.

A gazdasági hatások áttekintése érdekében megvizsgáljuk, hogy az államháztartásra milyen hatással volt a munkavállalók számának robbanásszerű emelkedése, valamint, hogy tapasztalható-e összefüggés a bruttó hazai össztermék emelkedése és a foglalkoztatottság emelkedése között.

Természetesen e mutatók kapcsán muszáj kiemelni azt, hogy ezeket számos egyéb tényező befolyásolja, melyekre, ha nem is a teljesség igényével, de utalni fogunk. Mégis a mutatók és a foglalkoztatottság emelkedése között megfigyelhető korreláció,

amely segít a magas foglalkoztatottság gazdasági hatásait valamilyen mértékben bemutatni.

Miért épp a foglalkoztatottság?

A gazdasági hatások vizsgálásának legelején azt a kérdést érdemes megvizsgálni, hogy miért dönthetett úgy a 2010 után föllálló Kormányzat, hogy a foglalkoztatás emelésére kell kiemelt figyelmet fordítani? Miért tűnt ez racionális döntésnek?

Ha visszatekintünk a 2000-es évekre, azt látjuk, hogy abban az időszakban a magyar vállalkozások termelékenységége – amelynek szintje a jelenlegi gazdaság leggyakrabban kritika alá vett területe – mindhiába volt magas, az ország az alacsony foglalkoztatásból eredő gazdasági és társadalmi nehézségekből fakadóan nem tudott felzárkózni. Ezért fogalmazta meg a gazdaságirányítás az Új Széchenyi Tervben azt az alapállítást, hogy a teljesítmény is munkából születik, ezért új, adózó munkahelyekre van szükség.

Mit mondanak a mutatók?

Vessünk egy pillantást tehát arra, hogy hogyan járult hozzá a magyarországi gazdaság alakulásához a megnövekedett foglalkoztatottság. Kezdetben nézzük meg, hogy az államháztartásra milyen hatással volt a foglalkoztatottság emelkedése. Elsősorban arra a feltételezésre alapozva, hogy a növekvő bevételek a növekvő gazdasági teljesítményből fakadnak. Illetve fordítva: ha nőnek a költségvetési források, akkor az olyan többletforrást eredményez, amellyel lehetőség nyílik a gazdaság további élénkítésére.

SZJA

A legegyszerűbben, a legszorosabban összefüggő adatnak a munkahelyek után a költségvetésbe befizetett személyi jövedelemadó mennyisége tekinthető. E mutató egyértelműen függ attól, hogy mennyien dolgoznak, és megmutatja, hogyan változott a gazdaságban mozgó pénz mennyisége. Jól lehet néhány körülmény is befolyásolja mindezt. Az egyik ilyen körülmény a személyi jövedelemadó rendszerének átalakítása. 2011-től került bevezetésre a jelentős adócsökkentést jelentő 16%-os adókulcs, amelyet 2016-ban aztán 15%-ra mérsékelt a kormányzat. Ezzel párhuzamosan megjelentek az adókedvezmények is. A kedvezményezettek körét elsősorban a

gyermekes családok teszik ki, a gyermekek számának függvényében. De más csoportok is kaphatnak adókedvezményt (például friss házások, betegséggel élők stb.), amelyek köre ráadásul az évek előrehaladásával folyamatosan bővült (például 25 év alattiak adókedvezménye, 30 év alatti, valamint a négy vagy több gyermekes anyák adókedvezménye), és a jövőben is tovább fog bővülni. Igaz, ezek bevezetése sosem okozott törést a költségvetés SZJA bevételeiben.

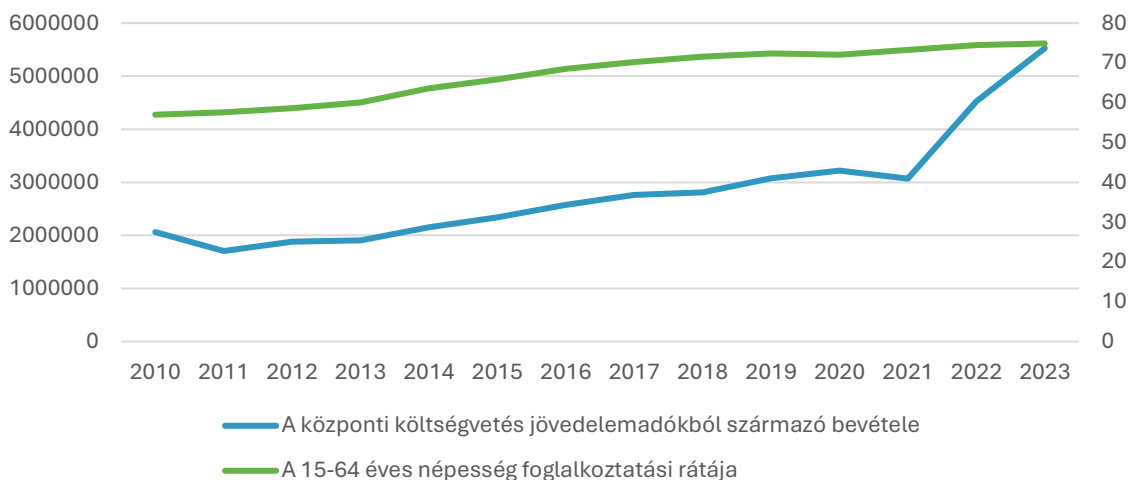
A másik befolyásoló körülmény, amely nagy hatással van a befizetett adókra, a bérek emelkedése. Ez pedig nem elhanyagolható: 2010-hez képest a bruttó átlagkereset 2024-ig megháromszorozódott.

Végezetül befolyásoló tényezőként említhetjük azt is, hogy a kedvező és viszonylag egyszerű adózási rendszer rendkívüli mértékben hozzájárult a gazdaság kifehéredéséhez, amely viszont nagyban emelte az adóbevételeket.

Mindezek – ha nem is figyelembevételével, de – tudatában megállapíthatjuk, hogy a foglalkoztatás emelkedése egyértelműen kedvezően hatott a központi költségvetés bevételeire. Bár 2011-ben, az egykulcsos adó bevezetése még okozott némi visszaesést az adóbevételekben, azonban 2013-tól, a foglalkoztatottság felfutásával lényegében párhuzamosan emelkedett a keresetekből származó bevétel. E párhuzamosság 2021-ben szűnt meg, amikor az adóbevételek ugrásszerű emelkedésnek indultak, melyet a foglalkoztatottság emelkedése nem tudott és nem is tudhatott követni annak eleve magas szintjéből fakadóan. Ez származhat abból, hogy a bérek a 2020-as évektől kezdve egy nagyon jelentős felfutást mutatnak: míg azok 2010 és 2020 között, egy évtizedes periódusban mintegy 190%-os emelkedést mutattak, csupán 4 év alatt, 2024-ig az átlagbérek több mint 60%-os növekedése figyelhető ismételten meg.

A jövedelemadó mennyiségének (Ft) és a 15-64 év közti népesség foglalkoztatási rátájának (%) változása 2010 és 2023 között

Forrás: KSH

Összességében, ha erre ugyan más tényezők is befolyással vannak, de a foglalkoztatás felfutó periódusa egyértelmű adóbevétel-növekedést eredményezett.

ÁFA

Egy másik vizsgálható tényező az általános forgalmi adóból származó költségvetési bevételek emelkedése. Bár ez csupán egy mutató, de nem csak azt látjuk, hogy mennyivel emelkedett a költségvetés mozgástere, lehetősége, hanem azt is, hogy miként változott az emberek fogyasztása, és ekképpen közvetve arról is képet kapunk, hogy a magyar gazdaságban milyen mozgások mentek végbe.

Az ÁFA-bevételek kapcsán is érdemes kitérni a torzító adatokra is. Ilyen például az ÁFA 2012-es 27%-ra történő emelése (jóllehet, ez csupán 2%-os emelést jelentett!). Ahogy befolyással lehet az ÁFA-bevételekre az is, hogy több lépcsőben adócsökkentésre is sor került. 2017-ben és 2018-ban több alapvető élelmiszer ÁFA-kulcsát csökkentették 5%-ra, az élelmiszerek egy más csoportja (például tejtermékek) pedig 18%-os ÁFÁ-val vásárolhatók meg. Ahogy más területen is megfigyelhetünk a 27%-tól eltérő adókulcsokat (például szolgáltatások, építőipar stb.).

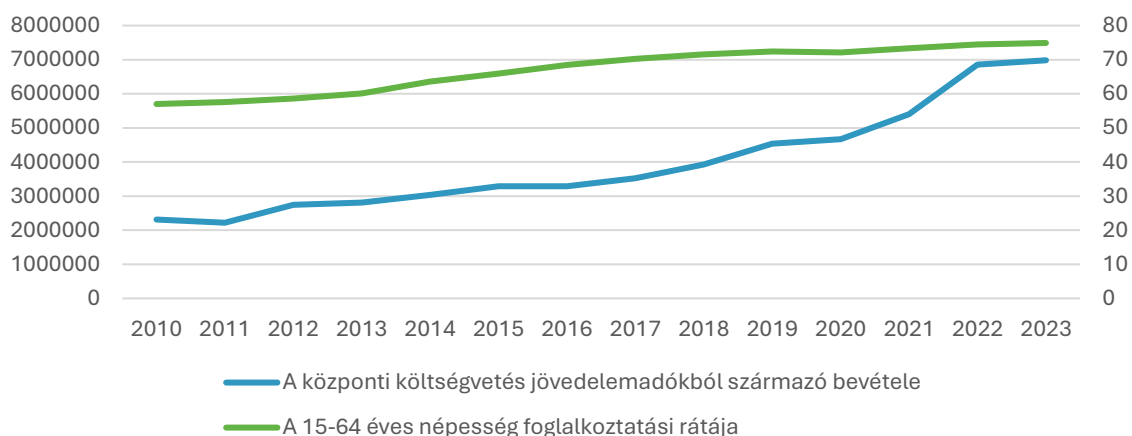
Az ÁFA mértékének változása mellett a mutató értelmezését befolyásolhatják továbbá az elmúlt évek magas inflációs adatai, valamint a bérek emelkedése is. Hiszen jelentősen növelhették az ÁFA bevételeket attól függetlenül is, hogy például ezzel

arányosan emelkedett volna a kereső tevékenységet folytató – és így fogyasztani képes – állampolgárok köre.

Továbbá ezen adónem kapcsán is érdemes figyelembe venni a gazdaság fehéredését, melyet olyan intézkedések is támogattak, mint például az online pénztárgépek bevezetése. Ezek az eszközök jelentősen visszaszorították az adóelkerülés lehetőségét, amely kedvezően hatott a központi költségvetésbe befolyó ÁFA összegére.

Összevetve a foglalkoztatás és a központi költségvetés ÁFA bevételeinek mutatóit valóban azt látjuk, hogy a foglalkoztatottság emelkedésével párhuzamosan emelkedtek az ÁFA bevételek is a 2010-es években. Majd, ahogy a személyi jövedelemadó esetében is látható volt, 2021-től a mutatók elszakadnak egymástól, és valószínűleg részben az infláció miatt, részben pedig a megemelkedett bérektől nem független fogyasztásnövekedés állhat inkább az ÁFA bevételek emelkedése mögött.

Az ÁFA mennyiségének (Ft) és a 15-64 év közti népesség foglalkoztatási rátájának (%) változása 2010 és 2023 között

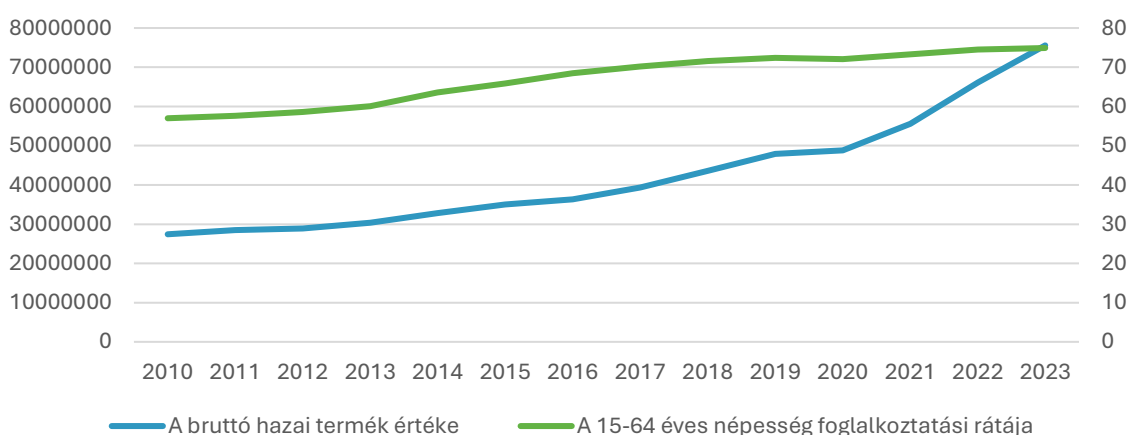
Forrás: KSH, MNB

Az iménti mutatók arra kívánták felhívni a figyelmet, hogy a magas foglalkoztatottnak milyen közvetlen, jól megfogható, kedvező eredményei voltak a költségvetésre nézve. Feltételezhetjük, ha nő a kormányzati költségvetés bevételi oldala, az növelheti egy ország gazdaságirányításának is a mozgásterét.

Nézzük meg, hogy mi a helyzet a gazdaság teljesítményének leírásához leggyakrabban használt mutatóval, a bruttó hazai össztermékkel (GDP) a foglalkoztatás összefüggésében. Ha az alábbi ábrára tekintünk, az előzőekhez nagyon hasonló ábra tárul a szemünk elé: a foglalkoztatás felfutásával azonos növekedési pályát, ívet rajzol le kezdetben a bruttó hazai össztermék értékének növekedése. Majd e két mutató 2018-2019 körül mozdul el egymástól, amely során a GDP meredekebb emelkedésbe kezd, míg 2021 után a két mutató már teljesen elszakad egymástól, és a bruttó hazai össztermék növekedését a foglalkoztatás nem tudja követni. Mivel igen magas a foglalkoztatottsági ráta, ez e mutató esetében sem meglepő.

**A bruttó hazai össztermék (millió Ft) és a 15-64 év
közti népesség foglalkoztatási rátájának (%) változása
2010 és 2023 között**

Forrás: KSH

Összegzés

Összességében, ha egymás mellé helyeznénk valamennyi diagramot, azt látjuk, hogy a gazdaság felfutása – beleértve ebbe a költségvetés bővülését is – egészen 2019-2020-ig nagyon hasonló képet fest a foglalkoztatás bővüléséhez. Természetesen sok tényező van, amely ezeket a folyamatokat befolyásolja, mégis egymásra is ható folyamatokról van szó, beszélhetünk a mutatók közötti korrelációról. Ebből pedig könnyen következtethetünk arra, hogy a növekvő foglalkoztatás hozzájárult Magyarország gazdasági teljesítményének növekedéséhez.

Ahogy azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy az ugrásszerűen növekvő adóbevételek (értve ez alatt az SZJA és ÁFA bevételeket is), nem lennének fenntarthatók akkor, ha nem lenne ezek mögött egy olyan széles adófizetői bázis, amelyet a foglalkoztatottak – igen széles – csoportja jelent.

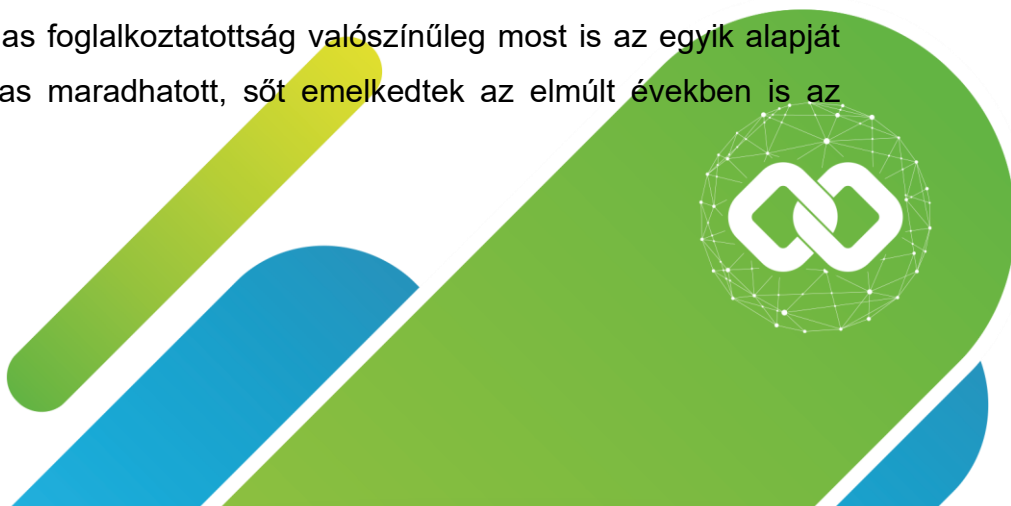
Végezetül...

Cikksorozatunk lezárásaként érdemes picit összegezni is a teljes témát. Azt láthattuk, hogy a 2010-ben kitűzött cél, az egymillió új munkahely sikerült: a magyar foglalkoztatottsági adatok jelentősen javultak az elmúlt másfél évtizedben. Különösen 2013-tól indult el a foglalkoztatottság emelkedése, mára az Európai Unió egyik legjobb foglalkoztatottságú országa Magyarország. Jóllehet, ezek az eredmények még hagyhatnak egyes területeken kívánni valót maguk után. Továbbra is megfigyelhetők strukturális problémák (például területi alapon), ahogy még mindig van egy néhány százezres munkaerőtartalék a hazai munkaerőpiacon. Az ő bevonásuk, elhelyezkedésük, a strukturális kérdések lebontása továbbra is fontos feladat. Ezt támogatják a különböző munkaerőpiaci programok is, amelyek megvalósításában szervezetünk is érdemi szerepet vállal.

Ugyanakkor érdemes kitekinteni arra is, hogy a magas foglalkoztatottság elérése nem öncélú feladat. A társadalom és gazdaság felzárkózásának, értékteremtésének egyik fontos eleme, amely nélkül ezek nem valósulhatnak meg. Ha pedig megvalósul, annak számos kedvező következményét figyelhetjük meg.

Előző havi blogbejegyzésünkben például bemutattuk azt, hogy a foglalkoztatás emelkedése tevékenyen hozzájárult a szegénységi és a deprivációs mutatók javításához. Ahogy a munkaerőpiacra való tömeges belépés a társadalom középosztályosodásához is hozzájárult.

Míg jelen blogbejegyzésünkben arra mutattunk rá, hogy a foglalkoztatás növekedése (értelemszerűen több másik tényező hatásával együttesen) a gazdaság bővüléséhez is hozzájárult. Sőt, a magas foglalkoztatottság valószínűleg most is az egyik alapját képezi annak, hogy magas maradhatott, sőt emelkedtek az elmúlt években is az államháztartás bevételei.

Felhasznált források

3.7.2. A központi költségvetés bevételei és egyenlege (2005–)

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qse006c.html?down=300#

3.7.3. A központi költségvetés bevételei és egyenlege

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qse006a.html

21.1.1.4. A bruttó hazai termék (GDP) értéke forintban, euróban, dollárban, vásárlóerő-paritáson https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0004.html

László, Gy. (2022). *A magyar foglalkoztatáspolitiká 30 éve. Dokumentumok, politikák és stratégiák, adatsorok*. PTE KTK.

Magyar Nemzeti Bank (2021). *Költségvetési jelentés. Féléves elemzés az államháztartási folyamatokról*.

Magyar Nemzeti Bank (2022). *Költségvetési jelentés. Féléves elemzés az államháztartási folyamatokról*.

Magyar Nemzeti Bank (2023). *Költségvetési jelentés. Féléves elemzés az államháztartási folyamatokról*.

Magyar Nemzeti Bank (2024). *Költségvetési jelentés. Féléves elemzés az államháztartási folyamatokról*.

